

Předkládací zpráva

Záměr Ministerstva obrany využít fyzického, vědomostního, dovednostního a věcného potenciálu obyvatel České republiky k jejich dobrovolnému zapojování do plnění úkolů ozbrojených sil České republiky a vytvoření široké základny pro zvyšování jejich fyzické zdatnosti, znalostí a dovedností a vytváření mravních vlastností a etických zásad, které by mohli využít k obraně státu.

I. Základní východiska

Podle čl. 1 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, je základní povinností státu zajištění svrchovanosti a územní celistvosti České republiky, ochrana jejích demokratických základů a ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot.

Ministerstvu obrany je kompetenčním zákonem svěřena kromě jiného působnost pro zabezpečování obrany České republiky, s čímž souvisí také jeho jedinečné postavení při koordinování činnosti ústředních orgánů, správních orgánů a orgánů samosprávy a právnických osob důležitých pro obranu státu při přípravě k obraně a vyhodnocování potřeb obrany státu, včetně s tím provázaných povinností navrhopvat vládě České republiky, Bezpečnostní radě státu a prezidentu České republiky potřebná opatření k zajištění obrany státu [viz § 16 odst. 2 písm. c) kompetenčního zákona].

Zákonná úprava směřuje povinnosti v oblasti zajišťování obrany České republiky vůči třem hlavním skupinám adresátů, a to – jak je uvedeno shora – státu, ozbrojeným silám a (dalším) státním občanům České republiky (pokud již nejsou personálním prvkem ozbrojených sil České republiky) v rámci možnosti dobrovolného převzetí výkonu branné povinnosti.

Stát v rámci své odpovědnosti za zajištění své svrchovanosti a územní celistvosti, ochrany demokratických základů a ochrany životů, zdraví a majetkových hodnot vytváří základní pravidla pro svou ochranu jako státního suveréna, *tedy pro zajištění a ochranu fungování státu na základě jím přijatých hodnot*. Z ústavního zákona č. 110/1998 Sb. je zřejmé, že jeho účelem je ochrana základních parametrů fungování státu, tedy nikoliv zajištění konkrétních podmínek ochrany lidských práv, ale zajištění ochrany jejich esenciální podstaty (tedy života jako podstaty bytí člověka, majetkových hodnot jako podstaty individuálního vlastnictví, bez ohledu na to, zda bude chráněno konkrétní osobou apod.).

K naplnění uvedené základní povinnosti si podle § 3 odst. 1 zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, stát k zajišťování své bezpečnosti vytváří (*profesionální*) ozbrojené síly, které se člení na armádu, Vojenskou kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž; ozbrojené síly tvoří vojáci v činné službě, zaměstnávají se v nich také ale občanští zaměstnanci, kteří tvoří civilní personál ozbrojených sil.

Třetí skupinou personální složky budování obranyschopnosti České republiky jsou její státní občané, resp. v širším slova smyslu její obyvatelé. Této skupině je nutné přiznat specifický význam, a to pro četnost jejích rolí, jejich proměnlivost v období míru nebo za

vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu, ale také vzhledem k jeho využívání jak na základě zákonných povinností (zejména výkonu branné povinnosti podle branného zákona), tak na základě dobrovolného zapojování občanů do přípravy k obraně státu nebo výcviku k plnění úkolů ozbrojených sil, do vzdělávání v oblasti prvků branné výchovy apod.

Doposud byl ve vztahu ke státním občanům České republiky (s možností zapojení cizinců za podmínek stanovených branným zákonem) kladen důraz na plnění jeho funkcí v oblasti zajišťování potřebného početního stavu ozbrojených sil na základě výkonu branné povinnosti (včetně jejího dobrovolného převzetí). Zkušenosti Armády České republiky však dlouhodobě prokazují, že velkou účinnost má její přímá spolupráce s občany jejich zájmu zapojovat se do přípravy k plnění úkolů ozbrojených sil České republiky mimo výkon branné povinnosti. Doposud však převažující formou této spolupráce byly informační prezentace, pořádání branně sportovních akcí a soutěží (příprava občanů k obraně státu – POKOS) nebo vzdělávací akce zaměřené na různé věkové skupiny občanů. V tomto směru je nezanedbatelnou aktivitou Ministerstva obrany také jeho vydavatelská činnost.

Možnosti zapojování občanů do široké škály dobrovolných aktivit, jimiž občan na základě svých fyzických a psychických předpokladů, znalostí a dovedností může dobrovolně přispívat k plnění úkolů ozbrojených sil a k jejich kvalitě, však zdaleka nejsou vyčerpány, neboť ne zcela účelně je v uvedeném smyslu využívána spolupráce se sportovními jednotami, spolky a svazy, stejně jako spolupráce s dalšími subjekty, které jsou předmětem své činnosti přímo předurčeny pro součinnost s Armádou České republiky (radioamatéři, kynologové, sportovní letci, spolky se zaměřením k poskytování zdravotních služeb nebo na zájmové užívání zbraní apod.). Právě intenzivní využívání těchto možností má na mysli Obranná strategie České republiky schválená vládou České republiky dne 13. března 2017, když poukazuje na skutečnost, že „důležitým faktorem správného fungování uvedených tří pilířů obranyschopnosti České republiky je posilování pozitivní motivace a vytváření příznivého právního rámce i reálných příležitostí pro přípravu občanů na plnění povinností v rámci obranných aktivit“.

Ministerstvo obrany zejména v poslední době významně vnímá zvyšující se zájem občanů podílet se na obraně státu mimo výkon branné povinnosti, přičemž pozitivní je, že tento zájem je opřen o odpovědnost občanů za život v této zemi a o vědomé úsilí zapojovat se do řešení věcí veřejných. Doposud však ne zcela vyhovujícím způsobem byly vytvořeny podmínky pro takovou spolupráci mezi státem a občanem v oblasti přípravy k plnění úkolů ozbrojených sil, jakkoliv dlouhodobě lze jako pozitivní způsob spolupráce státu a občana hodnotit činnost dobrovolných hasičských sborů.

Aktivní spolupráce Ministerstva obrany s občany všech věkových kategorií a různorodého zájmového nebo vzdělanostního spektra za účelem zvyšování jejich vědomostí o potřebách a systému obrany státu je historickým a velmi rozšířeným trendem, který byl vždy spojen s mimořádně dobrými výsledky přinášejícími prospěch všem účastníkům takové spolupráce. Veškeré zkušenosti z takové spolupráce nebo využití systémů na ní postavených jsou zvažovány Ministerstvem obrany v rámci jím připravovaných programů a koncepcí zajišťování obranyschopnosti státu a vytváření kvalitního a zejména připraveného (vyškoleného) zázemí pro potřeby doplňování ozbrojených sil České republiky. Do této koncepce je nutné v mnohem větší míře a jednoznačně vymezenými cíli a postupy jejich dosažení začleňovat nabídky možností a variantních podmínek zvyšování fyzické zdatnosti občanů, jejich znalostí a dovedností v oblasti zdravotní, orientace v terénu, popřípadě jiných aktivit, jejichž zaměření je možné zapojit do systému obrany státu.

Uvedené zásady spolupráce a z ní vycházející systémy a strategie jsou v době míru založeny na zcela dobrovolném vztahu občana ke státu (Ministerstvu obrany), míře jeho zájmu na zapojení se do aktivit směřujících k přípravě k obraně státu, ale také na jeho odpovědnosti za bezpečné prostředí, ve kterém žije, i obranu státu. V současné době lze ve společnosti sledovat, že spolu s měnící se bezpečnostní situací ve světě a detekováním stále nových bezpečnostních hrozeb se zvyšuje také odpovědnost občanů za stát a ochranu jeho hodnot, stejně jako míra jejich ochoty zapojovat se do výkonu funkcí státu směřujících k ochraně jeho suverenity, demokratických hodnot a životů, zdraví i majetku jeho obyvatel. Dnes totiž více než kdykoliv dříve platí, že za neúspěchem, nezdarem, prohrou nebo nedosažením vytýčených cílů státu nestojí to, že by jeho obyvatelé neplnili nebo porušovali jim uložené povinnosti, ale to, že plní právě jenom jim uložené povinnosti.

V současné době disponuje Ministerstvo obrany dosti výrazným nástrojem, jímž může ovlivňovat motivaci občanů k zapojení se do přípravy k obraně státu a vytvářet pro tuto přípravu poměrně atraktivní podmínky, které se významně promítají do skutečného stavu připravenosti občanů k plnění úkolů při obraně státu, ale také do míry jejich odpovědnosti na kvalitě a způsobu provádění těchto úkolů. Tímto nástrojem je ustanovení § 6 odst. 1 písm. g) zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, jímž je Ministerstvu obrany stanovena působnost řídit přípravu občanů k obraně státu a provádět vzdělávací, výchovnou a osvětovou činnost v této oblasti (rozsah přípravy občanů k obraně státu je součástí plánů obrany); v době míru je tento nástroj užíván výlučně na základě dobrovolnosti občanů, teprve v době vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu je absolvování této přípravy povinné. Je však otázkou, do jaké míry byly až dosud v období míru nabízené formy přípravy motivující, přitažlivé a oslovující adresáty v širokém věkovém, vzdělanostním nebo dovednostním spektru, ale také ve vztahu k míře fyzické zdatnosti a zdravotní dispozici.

II. Historické inspirační zdroje

Již zmíněná Obranná strategie České republiky ve své části C bodě 34 ve vztahu k zapojování občanů do přípravy k obraně státu jednoznačně deklaruje záměr Ministerstva obrany ve stále větší míře využívat k zajišťování obrany a bezpečnosti České republiky rovněž dobrovolné aktivity občanů, zejména pokud jde o získávání zkušeností a znalostí občanů v oblasti zacházení se zbraněmi za podmínek stanovených zákonem či v oblasti první pomoci a zdravotní péče. V této souvislosti je vhodné přezkoumat účinnost dosavadních aktivit Ministerstva obrany, resp. státu, při vytváření skutečně účelných a přitažlivých podmínek přípravy občanů k obraně státu a kvalitu vazby mezi státem a občanem v rámci jeho dobrovolných aktivit „ve prospěch státu“, resp. koruny nebo obce. V tomto směru Ministerstvo obrany nachází četné inspirace v historii naší země, a to již v rámci středověkých střeleckých bratrstev vybavených řadou výsad od samotného panovníka a současně přijímajících povinnost podílet se nebo přímo zabezpečovat obranu a bezpečnost měst, popřípadě stát se součástí zemské hotovosti pro případy ohrožení zájmů koruny. Rovněž 19. století přináší celou řadu příkladů využívání měšťanských střeleckých gard k zajišťování pořádkové a bezpečnostní služby ve městech, a to na základě jejich vědomě pěstovaných střeleckých dovedností, disciplíny a prodělaného výcviku.

Skvělým příkladem modelu zvyšování fyzické zdatnosti spojeného s brannými prvky, disciplínou a požadavky na mravní a etickou úroveň členů jsou rovněž tělovýchovné spolky, které měly do svých programů prvky branné tělovýchovy vědomě zařazené s vědomím jejich možného využití pro potřeby státu (v Čechách např. Sokol), a to již v druhé polovině 19. století.

Silným inspiračním zdrojem pak pro současnost může být období mezi dvěma světovými válkami, které navazuje na zkušenosti první světové války a kromě jiného také na silné zastoupení členů Sokola v legiích, s tím, že stát si je vědom důležitosti přípravy občanů k obraně státu a možnosti využití jejich dovedností pro ochranu jeho hodnot před vnějšími hrozbami. Začleňuje proto řadu spolků do systému obrany státu, podporuje jejich činnost a současně ověřuje způsob a kvalitu sjednaných, očekávaných a pro obranu státu využitelných výstupů jejich činnosti. Nezanedbatelný důraz je kladen na výchovu a vzdělávání k mravním hodnotám a skutečnému vlastenectví, a to již v úrovni školského systému.

Zaměření na střelecký výcvik pak lze vysledovat u Svazu ozbrojených jednot RČS (*republiky Československé*) (od roku 1930 Národní gardy), Čs. obce střelecké a Čs. Národního svazu střeleckého. Stráž obrany státu byla dokonce založena vládním nařízením č. 270/1936 Sb., a to za účelem zajišťování ochrany neporušitelnosti státních hranic a nedotknutelnosti státního území a spolupůsobení při ochraně veřejného pořádku, klidu a bezpečnosti. Stráž obrany státu mohla být pověřena i prováděním jiných úkolů, souvisejících s účelem jejího zřízení, například plněním úkolů celní správy, a to ve spolupráci Ministerstva vnitra a příslušného ministerstva podle předmětu úkolu. Stráž obrany státu byla složena z příslušníků četnictva, policejních strážních sborů, obecní stráže bezpečnosti a vojenských osob, z příslušníků finanční stráže a osob majících postavení jiné veřejné stráže, jiných zaměstnanců státu, ústavů, podniků a fondů státních nebo státem spravovaných a zaměstnanců veřejnoprávních korporací, ústavů podniků a fondů, ať ve služebním poměru veřejnoprávním či soukromoprávním, pokud jsou podle svého služebního poměru určeni k výkonu strážní, policejní nebo podobné služby.

V kontextu doby, ale přesto za ukázkově promyšlený a ucelený model přípravy občanů k obraně státu, lze považovat zákon č. 184/1937 Sb., o branné výchově, jímž byla „veřejná péče o výchovu a vzdělání rozšířena o brannou výchovu“, a to nikoliv formálně nebo jednostranným způsobem, ale s cílem „*pěstovati v obyvatelstvu Československé republiky podle jeho věku, vzdělání a povolání (zaměstnání) ony mravní vlastnosti, tělesnou zdatnost, znalosti a dovednosti, jichž je třeba k obraně státu*“ (§ 2 citovaného zákona). Branná výchova byla vytvářena jako systém vycházející ze tří stěžejních dominant, a to

- a) branné průpravy mravní, naukové a tělesné (na školách a mimo školu),
- b) výcviku v pomocných a ochranných službách, zejména také výcviku v úkolech civilní protiletectvé ochrany, a
- c) branného výcviku.

Dalším historickým a inspirativním příkladem využití různých forem aktivit občanů v rámci úkolů státu v oblasti obrany státu je dekret prezidenta republiky č. 125 ze dne 27. října 1945, o zřízení Svazu brannosti. Tímto dekretem byl zřízen Svaz brannosti, a to sloučením Svazu československého důstojnictva, Svazu národních střeleckých gard, Svazu československých rotmistrů a Svazu československých záložníků. Svaz brannosti převzal jako jediná celostátní veřejnoprávní korporace pod přímým dozorem Ministerstva národní obrany veškerý branný výcvik, a to za účelem „zajištění co nejširší spolupráce

a účasti občanstva při obraně státu a úspěšném plnění úkolů stanovených zákonem o branné výchově“. Dekretem bylo dále stanoveno, že „branná průprava tělesná ve Svazu brannosti se děje v úzké součinnosti se sjednocenou organizací tělesné výchovy a branná průprava mravní a nauková se řídí směrnici vydanými Ministerstvem národní obrany v dohodě s Ministerstvem školství a osvěty“.

Dekret prezidenta republiky č. 125 ze dne 27. října 1945, o zřízení Svazu brannosti, byl zrušen ke dni 10. června 1949 zákonem č. 138/1949 Sb., nicméně potřeba zajištění branné výchovy byla natolik významná, že již 2. listopadu 1951 byl přijat zákon č. 92/1951 Sb., o branné výchově, který – s nezbytností odhlédnout od propagandistických deklarací vazby k Sovětskému svazu a zaměření na „pracující lid“ – opět deklaruje veřejný zájem „na zajištění řádné přípravy nejširších vrstev pracujícího lidu k plnění úkolů obrany vlasti, a to na podkladě dobrovolné účasti nejširších vrstev pracujícího lidu“.

Další právní úprava dané oblasti přijímaná mezi lety 1952 až 1973 byla zcela tendenční, a tedy jako inspirační zdroj pro záměr Ministerstva obrany je nevyužitelná.

III. Zahraniční a další inspirační zdroje

V souvislosti s v současné době projednávanými změnami ve směrnici Rady 91/477/EHS o kontrole nabývání a držení zbraní, jimiž byly zpřísněny podmínky nabývání, držení a užívání některých kategorií střelných zbraní umožňujících využívání větší kapacity zásobníků střeliva, bylo Ministerstvo obrany povinno zvážit, do jaké míry tyto změny dopadají nebo mohou dopadat do podmínek plnění úkolů ozbrojených sil při zajištění obrany státu, a to včetně koncepcí doplňování početních stavů Armády České republiky a přípravy občanů k obraně státu.

Samotná novela (revize) směrnice Rady 91/477/EHS o kontrole nabývání a držení zbraní totiž v úvodních ustanoveních v odstavci 16 provádí výluky z jí stanovených omezení v nabývání a držení zakázaných palných zbraní, a to ve prospěch v něm uvedených účelů nabývání, držení nebo užívání zbraní. Uvedeným odstavcem 16 úvodních ustanovení novely (revize) citované směrnice je stanoveno, že „členské státy by měly mít možnost povolovat nabývání a držení zakázaných palných zbraní, základních částí a střeliva zařazených do kategorie A, pokud je to nutné ke vzdělávacím a kulturním účelům, včetně filmu a divadla, a i k výzkumným nebo historickým účelům. Takové povolení mohou mimo jiné získat zbrojíři, zkušební palných zbraní, výrobci, certifikovaní odborníci, forenzní vědečtí pracovníci a v některých případech osoby podílející se na výrobě filmových nebo televizních záznamů. Členské státy by měly rovněž možnost povolit jednotlivcům nabývat a držet jinak zakázané palné zbraně, jejich hlavní části a střelivo zařazené do kategorie A za účelem národní obrany, jako například v rámci dobrovolného vojenského výcviku poskytovaného podle vnitrostátního práva.“.

Z uvedených citací odstavce 16 úvodních ustanovení novely směrnice (revize) Rady 91/477/EHS je zřejmé, že členskými státy je umožněno, aby deklarovaly svůj veřejný zájem na zachování směrnice zakázaných palných zbraní, pokud jsou tyto zbraně účelově určeny k obraně státu. Směrnice jako příklad takového užití zakázaných palných zbraní uvádí

dobrovolný vojenský výcvik podle právního řádu toho kterého členského státu, přičemž z pohledu právního řádu České republiky je tento účel zcela jednoznačně vymezen zákonem č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, ve znění pozdějších předpisů, jímž je jednak stanoveno, co se rozumí „obranou státu“, jednak je jím určeno, co je součástí komplexu činností směřujících k zajišťování obrany státu, včetně jejich věcných a personálních potřeb.

Podle § 2 odst. 1 zákona č. 222/1999 Sb. se obranou státu, resp. zajišťováním obrany státu rozumí *„souhrn opatření k zajištění svrchovanosti, územní celistvosti, principů demokracie a právního státu, ochrany života obyvatel a jejich majetku před vnějším napadením. Obrana státu zahrnuje výstavbu účinného systému obrany státu, přípravu a použití odpovídajících sil a prostředků a účast v kolektivním obranném systému.“*. Pro zvážení důsledků dopadů projednávané novely (revize) směrnice Rady 91/477/EHS je tedy nutné pozornost věnovat všem aspektům vytváření systému obrany státu, a to včetně doplňování ozbrojených sil České republiky, jak o odpovídající počty vojáků z povolání, tak o počty zálohy ozbrojených sil, včetně její součásti, kterou je aktivní záloha. Koneckonců citovaná novela (revize) směrnice Rady 91/477/EHS se svou úpravou výslovně vylučuje vůči „nabývání nebo držení palných zbraní a střeliva v souladu s vnitrostátními předpisy ozbrojenými silami, policií nebo orgány veřejné moci“ (čl. 2 odst. 2). Stejně tak je nutné mít na zřeteli, že v navrhovaném znění čl. 6 odst. 2 novely (revize) směrnice Rady 91/477/EHS se připouští, aby „v zájmu ochrany bezpečnosti kritické infrastruktury, obchodní dopravy, konvojů vysoké hodnoty a citlivých prostor, **jakož i pro účely národní obrany**, vzdělávací, kulturní, výzkumné a historické účely, pokud je dodržena zásada legitimity držení zbraní a střeliva zařazených do kategorie A, příslušné vnitrostátní orgány udělily povolení pro palné zbraně, jejich části a střelivo této kategorie, avšak pouze pro případy, není-li to v rozporu se zájmy veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku. K uvedeným výjimkám podle čl. 6 citované směrnice nebo výlukám podle jejího čl. 2 odst. 2 je nutné přihlížet všude tam, kde zajišťování obrany státu vyžaduje nebo by mohl vyžadovat využití věcných prostředků občanů, a to včetně zbraní a střeliva v jejich držení, a to s ohledem na konkrétní vnitrostátní vymezení právního statusu nakládání s konkrétními zbraněmi.

Pozornost je pak nutné věnovat také té části výstavby účinného systému obrany státu, která směřuje k přípravě občanů k obraně státu, tedy k dobrovolnému zapojování občanů do aktivit, jimiž je zvyšována jejich fyzická a psychická kondice, rozšiřovány jejich znalosti a dovednosti a využívány zájmy, které mohou být s velkým účinkem využity při plnění úkolů ozbrojených sil. Oblast přípravy občanů k obraně státu má svá specifika, z nichž zásadní je věková struktura oslovovaných účastníků projektu (nezávislá na věkové struktuře výkonu branné povinnosti, tedy věku 18 až 60 let) a využitelnost jejich dovednostního a věcného zázemí, a to za současné existence dobrovolně vzniklého vztahu státu a těchto účastníků a oboustranné nabídky pro každou ze stran projektu přitažlivých (nebo výhodných) podmínek spolupráce.

Pokud jsou tedy v současné době zvažovány možnosti koncepčního a účelného řešení záměru zvýšení obranyschopnosti České republiky a připravenosti Armády České republiky k plnění jejich úkolů, je nutné varianty řešení opřít o tyto pilíře:

- existující dlouhodobé koncepce a záměry ozbrojených sil České republiky stanovené pro plnění jejich standardních úkolů,
- existující základní závazky České republiky jako členského státu Evropské unie,
- objektivně vzniklou potřebu posílení obranyschopnosti České republiky,

- využití odpovědnosti občanů České republiky vůči zajišťování obrany státu a zvyšujícího se zájmu podílet se v různých formách na ní,
- potřeba státu zintenzivnit programy přípravy občanů státu k jeho obraně, a to včetně zaměření na projekty branné výchovy, zdravotně a zájmových aktivit všech věkových kategorií občanů, včetně projektů mravní a etické výchovy.

Uvedené pilíře je pak nutné kromě jiného vnímat v kontextu vyhodnocení dopadů projednávané novely (revize) směrnice Rady 91/477/EHS, a to včetně objektivního posouzení jejího skutečného dopadu do práv držitelů a uživatelů zbraní a střeliva (zejména skutečného rozsahu omezení v užívání zbraní a střeliva), činnosti a zájmů existujících spolků s předmětem střeleckých dovedností, činnosti a zájmů dalších spolků s předmětem naplňujícím účel branné připravenosti a zájmem na vzájemné spolupráci se státem při využití jejich existujícího personálního a věcného potenciálu k plnění úkolů státu. Tento kontext pak určuje vlastní podmínky budoucí spolupráce, popřípadě způsob řešení jejich budoucí právní úpravy.

S přihlédnutím k závěrům vyhodnocení dopadů projednávané novely (revize) směrnice Rady 91/477/EHS lze pro stanovení koncepčního a účelného řešení záměru zvýšení obranyschopnosti České republiky a připravenosti Armády České republiky k plnění jejich úkolů využít rovněž zahraniční zkušenosti s využitím zájmového, dovednostního a věcného potenciálu obyvatel, neboť různé formy realizace záměru začlenit občany do obrany státu mimo výkon branné povinnosti již využívá např. Polsko (teritoriální obrana založená na řízeném výcviku občanů jako zvláštního typu záloh), Finsko (The National Defence Training Association, tj. asociace branných spolků vycházející ze sdružování sportovně zaměřených spolků akceptujících začlenění programu státu v rámci branné přípravy do jejich činnosti a provádění kontroly připravenosti spolků podílet se na obraně státu), Dánsko, Maďarsko, Izrael (přípravy občanů mimo výkon branné povinnosti s oprávněním držet zbraně), Estonsko (vytvoření co nejširší základny pro zapojování občanů do úkolů obrany státu) nebo Kanada.

Česká republika vzhledem ke svým historickým tradicím a zkušenostem a s přihlédnutím k jejím současným potřebám by nejlépe mohla do svých programů začlenit finský model, který využívá zákonné úpravy o Dobrovolných obranných aktivitách. Na základě tohoto zákona byla zřízena asociace, v níž má stát většinové zastoupení (5 z 9 členů předsednictva vybírá vláda, zbytek si volí sama asociace), která organizuje dobrovolný krizový a vojenský výcvik finským občanům starším 15 let, resp. vojenský výcvik občanům starším 18 let (primárně slouží zálohám, ale účastnit se mohou i civilisté). Asociace zahrnuje zejména nevládní organizace vojáků v záloze, ale např. i Finskou loveckou asociaci, a organizačně je založená na správním členění Finska.

V prostředí České republiky je finský model inspirativní jako jeden ze vzájemně spolupůsobících vstupů pro záměr Ministerstva obrany využít fyzického, vědomostního, dovednostního a věcného potenciálu obyvatel České republiky k jejich dobrovolnému zapojování do plnění úkolů ozbrojených sil České republiky, vytvoření široké základny pro zvyšování jejich fyzické zdatnosti, znalostí a dovedností a vytváření mravních vlastností a etických zásad, které by mohli využít k obraně státu. Záměr Ministerstva obrany je však pojat projekt s mnohem členitější základnou, jeho adresáty jsou všichni občané (obyvatelé) České republiky a zejména jeho primární zaměření sleduje oblasti mimo výkon branné povinnosti. Uvedený záměr Ministerstva obrany obsahuje více úrovní zaměřených na brannou a mravní výchovu ve školách, výuku a výcvik ve zdravotnických dovednostech, zvyšování

občanské odpovědnosti za řešení situací, na nichž se podílejí ozbrojené síly České republiky v době míru, zvyšování úrovně vědomostí a dovedností v zájmových oblastech využitelných při obraně státu a zvyšování znalostí o Armádě České republiky a podmínkách plnění jejich úkolů tak, aby občané mohli být v krátké době a bez zvýšených nároků na jejich výcvik zařazováni do struktur armády, aniž by se stávali překážkou v plnění jejich úkolů a současně aniž by ohrožovali sami sebe.

IV. Cíle záměru

Ministerstvo obrany průběžně vyhodnocuje potřeby ozbrojených sil České republiky tak, aby státu umožnily v potřebném rozsahu, čase a kvalitě zajišťovat jeho obranu. Vytvoření potřebného zázemí pro plnění úkolů ozbrojených sil České republiky se primárně týká zázemí profesionálního, popřípadě personálního, spočívajícího ve vybudování dostatečných a spolehlivě vycvičených záloh. Srovnatelnou pozornost je nutné věnovat také všeobecné přípravě obyvatelstva k žádoucímu a předvídatelnému chování v případech obrany státu nebo plnění jiných úkolů ozbrojených sil v době míru, a to včetně dobrovolného zapojování vědomostního, znalostního a věcného potenciálu občanů České republiky na plnění úkolů obrany státu. Toto zapojování však může přinést sledovaný efekt pouze v případech, kdy občané využijí svých vědomostí, dovedností, profesních návyků nebo věcného vybavení „sjednaným způsobem“, tedy s potřebnou mírou informací o možnostech jejich začlenění k plnění úkolů obrany státu, se znalostí struktur, ve kterých budou působit, ale také s potřebnou mírou praktických návyků a zkušeností.

Základním cílem záměru je vytvořit velmi širokou základnu, která každému občanovi (obyvateli České republiky) umožní správně reagovat na vzniklé situace ohrožující svrchovanost státu nebo životy, zdraví a majetek osob, ochránit sebe, popřípadě přispět k ochraně druhých, a nesprávným chováním neztěžovat plnění úkolů ozbrojeným silám České republiky. Tato část přípravy občanů (obyvatel) k obraně státu je zaměřena na všechny věkové skupiny a jejich nositeli musí být projekty určené školským zařízením, sportovním jednotám a klubům, spolkům volnočasových aktivit, seniorským klubům apod. Úspěšnost této důležité části záměru Ministerstva obrany pak spočívá v posouzení jejich realizačních možností se zástupci všech těch subjektů, které v současné době vytvářejí nabídku pro zapojování se obyvatel a možnosti sdružovat se podle zájmů a osobních možností a předpokladů. Zejména jsou pak předpokládány konzultace s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy tak, aby byly zváženy možnosti a dopady záměru všeobecného zavedení moderní branné výchovy a s tím souvisejícího využívání celé řady edukačních forem zaměřených na příslušné věkové a zájmové kategorie občanů (obyvatel).

Další částí záměru je oslovení té části občanů, kteří nemají zájem na dobrovolném převzetí výkonu branné povinnosti, ale cítí odpovědnost za obranu státu ve vyšší úrovni, než je uvedeno v předcházejícím odstavci, tedy hodlají se aktivně zapojit do plnění úkolů ozbrojených sil České republiky na základě svého dobrovolného rozhodnutí a v jimi zvolené míře. I pro tyto občany však musí platit, že jejich zapojení a využití jejich dovedností, znalostí, popřípadě věcného vybavení, musí vycházet ze základní přípravy, vycvičenosti a informačního vybavení o podmínkách začlenění do struktur ozbrojených sil České republiky, a to za podmínek stanovených a kontrolovaných Ministerstvem obrany. S touto

částí záměru je pak spojeno také vytvoření informačního zdroje, do kterého tito občané dobrovolně sdělí své kontaktní údaje, profesní zaměření a dovednosti, jimiž by chtěli přispívat k obraně státu. Podle míry začlenění občanů do tohoto systému by pak bylo možné zvážit, zda by v tomto informačním zdroji neměly být vedeny také údaje o základním zdravotním stavu těchto osob (opět dobrovolně sdělované).

Tato část projektu realizačně poskytuje výhodu v tom, že poměrně velká skupina občanů, kteří mají zájem na dobrovolném zapojení do plnění úkolů ozbrojených sil České republiky mimo výkon branné povinnosti, jsou lidé sdružení podle svých zájmů ve spolcích, asociacích apod. Tohoto organizačně již existujícího zázemí poskytujícího například také informace o zájmovém zaměření nebo stavu fyzické přípravy osob, lze velmi rychle a bez dalších administrativních aktivit využít jak ve prospěch předkládaného záměru, tak ve prospěch spolků, které budou mít zájem se do navrhované spolupráce zapojit. V tomto ohledu lze využít jak soudobé zahraniční, ale i české historické zkušenosti, pro vytvoření sdružujícího centra (spolku, asociace), které by metodicky řídilo a věcně, popřípadě i dotačně podporovalo, aktivity spolků směrem k využití předmětu jejich činnosti a dalších zájmových aktivit ve prospěch zajišťování obrany státu. Pro realizaci této části záměru nemohou být v zájmu její úspěšnosti podmínky spolupráce mezi státem a občanem nastaveny pouze z pohledu vlastních aktivit obrany státu, ale v mnohem širším pohledu přípravy k plnění souvisejících aktivit a vytváření žádoucích vzorců chování občanů jako prvků veřejného života. Proto bude od samého počátku přikládána velká důležitost spolupráci Ministerstva obrany s dalšími správními úřady i orgány samosprávy, a to například spolupráci s Ministerstvem vnitra nebo Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy. Oba uvedené příklady budoucí spolupráce vycházejí z nezbytného a prospěšného požadavku vytvořit kvalitní konzultační zázemí pro přípravu návrhu věcného záměru zákona, které umožní využít existující zázemí a odborné zkušenosti pro nalezení optimálních variant budoucího normativního řešení. Současně takové konzultace umožní předejít případným nechtěným zásahům do souběžných aktivit dalších správních úřadů, popřípadě využít synergického efektu společného směřování dvou samotných projektů k dosažení souvisejících cílů. Příkladem mohou být nezbytné konzultace pro nastavení parametrů realizace tímto materiálem předkládaného záměru v oblasti směřující do vzdělávání dětí, žáků a studentů ve školách, které musí odpovídat vzdělávacím oblastem nastaveným v rámcových vzdělávacích programech.

Podrobnosti realizace uvedeného záměru Ministerstva obrany a právní podmínky jeho naplňování považuje Ministerstvo obrany za nutné stanovit zákonem. Vzhledem k tomu, že se jedná o zcela nový předmět právní úpravy, je třeba pečlivě a komplexně uvážit veškeré možné varianty normativní úpravy jeho jednotlivých oblastí, provázanosti s dalšími součástmi právního řádu a finanční dopady navrhovaných variant a současně navrhnout další nenormativní možnosti podporující navrženou právní úpravu a její cíle.

Ministerstvo obrany na základě všech jím posuzovaných a výše uvedených oblastí považuje účel jím předloženého záměru za velmi přínosný, neboť sleduje jak veřejný zájem, tak podporuje aktivity občanů v zapojování se do „věcí veřejných“ prostřednictvím svých zájmů a dovedností. Současně je vhodné poukázat na doprovodné účinky realizace předloženého záměru, kdy zvyšování obranyschopnosti státu s sebou přirozeně přináší pozitivní dopady do každodenního života obyvatel, a to v jejich vyšší fyzické zdatnosti, připravenosti řešit krizové situace v rámci například dopravních nehod, úrazů nebo selhání zdraví ve veřejných prostorech (zdravověda), sledování zdravotního stavu, vzdělanostní úroveň o funkcích státu, navození stavu větší společenské pospolitosti apod.

Vzhledem ke všem uvedeným skutečnostem proto Ministerstvo obrany vládě České republiky předkládá k posouzení tento záměr a současně žádá, aby vláda České republiky uložila Ministerstvu obrany ve spolupráci s dalšími ústředními správními úřady zpracovat a jí předložit návrh věcného záměru zákona, kterým budou vytvořeny právní podmínky pro zvyšování fyzické zdatnosti obyvatel České republiky, jejich znalostí a dovedností a vytváření mravních vlastností a etických zásad, které by mohli využít k obraně státu (zákon o dobrovolné účasti obyvatel na zajišťování obrany státu).